

نه به پلاستیک!

به مناسبت روز جهانی بدون کیسه پلاستیکی از این اختراع پر حاشیه بشر نوشتیم و بایک کنشگر محیط زیست در باره راهکارهای مصرف کمتر پلاستیک صحبت کردیم

علیرضا کاردار | روزنامه نگار

از سال ۲۰۰۸ هر سال روز سوم جولای به نام روز جهانی بدون کیسه پلاستیکی شناخته می شود. همچنین بازه زمانی ۳ تا ۱۲ جولای را به عنوان دهه بدون کیسه پلاستیکی و تمام ماه جولای را به عنوان ماه آگاه سازی درباره مصرف پلاستیک در نظر می گیرند. هدف از این نام گذاری بررسی تأثیرات استفاده از کیسه های پلاستیکی بر طبیعت و فرهنگ سازی جایگزینی این کیسه ها با گزینه های بی خطر و کم خطر دیگر است. در سال ۱۹۹۷ یک لکه بزرگ پلاستیکی در اقیانوس دیده شد اما ۵ سال طول کشید تا اولین کشور در جهان یعنی بنگلادش، استفاده از پلاستیک یک بار مصرف را ممنوع کند. دلیل آن هم این بود که یکی از عوامل رایج سیلاب در این کشور مسدود شدن کانال های خروجی فاضلاب توسط پلاستیک ها بود. بر اساس گزارش های سال های گذشته، تنها در ایران سالانه بیش از ۳ میلیون تن پلاستیک تولید می شود و کشورمان جزو ۲۰ کشور اول دنیا در تولید زباله های پلاستیکی است. همچنین سالانه در جهان حدود ۵۰۰ میلیارد تا یک تریلیون کیسه پلاستیکی استفاده می شود که اگر آن ها را کنار هم قرار دهیم، می توانیم برای ۷ بار دور کره زمین بپیچیم! از سوی دیگر برای از بین رفتن هر کیسه در طبیعت، بین یک تا ۳۰۰ سال زمان نیاز است. کمترین ضرر این کیسه ها برای طبیعت ورود به رودخانه ها و دریاهاست که داخل زنجیره غذایی جانوران دریایی می شود و باز به خود انسان برمی گردد. در سال ۲۰۰۸ یک نهنگ با بیش از ۲۲ کیلوگرم کیسه پلاستیکی یک بار مصرف در معداش پیدا شد. در اقیانوس آرام شمالی تعداد ذرات پلاستیکی بیشتر از تعداد پلانکتون هاست. در حال حاضر بیش از ۹۰ کشور ممنوعیت هایی برای استفاده از کیسه پلاستیکی اعلام کرده اند و برخی کشورها نیز در ازای ارائه کیسه پلاستیکی پول دریافت می کنند. طبق گفته مدیرکل دفتر مدیریت پسماند سازمان حفاظت محیط زیست در فروردین ماه امسال، در راستای ماده ۳ آیین نامه ممنوعیت توزیع رایگان کیسه های پلاستیکی به منظور حفظ محیط زیست، قرار بود قانون محدودیت توزیع کیسه های پلاستیکی از هفته زمین پاک (۳ تا ۹ اردیبهشت) شروع شود و فروشگاه های زنجیره ای دیگر کیسه رایگان توزیع نکنند. اما طبق مشاهدات ماهنوز این قانون اجرایی نشده است.

هر ایرانی ۳ کیسه پلاستیکی در روز

برای شفاف تر شدن موضوع «نه به پلاستیک» با ایمان لطفی، کنشگر محیط زیست هم صحبت شدیم. او که کارشناسی ارشد مهندسی شیمی گرایش محیط زیست را دارد، چند سالی است در زمینه آموزش و فرهنگ سازی در حوزه سبک زندگی بدون پسماند و کمپسماند و زندگی پایدار کار می کند. این فعال محیط زیست می گوید: «هر موضوع و بحثی که در صفحاتم منتشر کرده و آموزش می دهم، قبل از آن خودم آن را تجربه می کنم تا مردم ببینند و بفهمند که محیط زیستی بودن کار سختی نیست. می توان راحت و در رفاه زندگی کرد و از منابع استفاده کرد و در عین حال به طبیعت هم آسیبی نزد.» وی درباره شعار «نه به پلاستیک» می گوید: «عده ای می گویند مگر می شود؟ بله می شود. منظور این نیست که پلاستیک را از زندگی و صنعت حذف کنیم. چون پلاستیک یکی از مواد مهم در خیلی از کالاها صنایع است. منظور حذف پلاستیک هایی است که کمترین میزان استفاده از نظر زمانی و کیفیتی را دارند. نمونه همش همین کیسه های شفاف پلاستیکی خرید است.» طبق آمار هر ایرانی روزانه به طور میانگین ۳ کیسه پلاستیکی استفاده می کند که متوسط عمر استفاده از هر کیسه، تنها ۱۲ دقیقه است و بعد دور انداخته می شود. مهندس لطفی به نکته مهمی اشاره می کند: «باید حواسمان به این سمت برود که برای تولید این کیسه، همان قدر آب و انرژی و برق و کارگر خرج شده که برای یک کالای پایدار تر استفاده شده است. فلسفه نام گذاری این ماه برای همین است که اهمیت کار را نشان بدهند. استفاده نکردن از یک بار مصرف ها این قدر اهمیت دارد که یک ماه در سال را به نامش کرده اند.» او از همکاری نکردن ها هم می گوید: «متأسفانه مشکلی که موجود دارد دور خیلی از کشورها مطرح است، این است که فقط در باره این چیزها حرف می زنیم. نهادها هم بهتر چاپ و همایش برگزار می کنند ولی بعد می بینیم که در افراد دیده نمی شود. ما باید به سمتی برویم که از لحاظ زیرساختی و فرهنگی، مصرف کمتر پلاستیک در زندگی عملی مردم دیده شود. یک بخش کار فرهنگ سازی و آموزشی است. باید مردم را توجیه کنیم که چرا پلاستیک بد است و چه مایعی برای آن مصرف می شود. ضمن این که تجزیه پذیر نیست و تا صد سال در طبیعت باقی می ماند.»

باز یافت کیسه پلاستیکی صرفه مالی ندارد

«لطفی» درباره دیدگاه بخشی از مردم این طور می گوید: «خیلی هاراحت می گویند حالا یک پلاستیک است دیگر، یک لیوان است دیگر... ولی

راهکارهای کاهش مصرف پلاستیک

این فعال محیط زیست راه های کاهش پلاستیک را چنین بیان می کند: «چرا وقتی می توان با یک زنبیل پلاستیکی یا ساک پارچه ای مناسب، چندین بار خرید کنیم، این کار را نمی کنیم؟ یا حتی همین کیسه های پلاستیکی تا وقتی که پاره و کثیف نشده اند، می توان بارها از آن استفاده کرد. وقتی راجع به کیسه پلاستیکی صحبت می کنیم، یعنی نتیجه خرید است که برای حمل کالای خریداری شده استفاده می شود یا برای نگهداری مواد خریداری شده در یخچال و فریزر است. در حالی که ظروف پلاستیکی با کیفیت بالا هستند که می توان بارها در دمای فریزر گذاشت که هم فضای کمتری دارد، هم نظم و ترتیب بیشتری دارد و هم چند سال می توان از آن استفاده کرد.» وی یکی از تکنیک های کاهش پلاستیک را خرید بابرنامه می داند و می گوید: «گام اول باید خرید مسئولانه داشت. وقتی همین جوری به بازار برویم و هر چه را به چشم مان خورد بخریم، قاعدتاً نیاز به کلی پلاستیک پیدا می کنیم. ولی اگر با برنامه به خرید برویم، مثلاً می دانیم که امروز می خواهیم میوه یا مرغ بخریم. قبل از آن هم می توان کیسه برداشت، هم ظرف برد که نیازی به پلاستیک نباشد. از طرفی می توان فله ای خرید کرد که نیازی به کیسه کمتری دارد. مثلاً یک ظرف پایدار و چند بار مصرف می بریم تا فروشنده مرغ را پاک کند و

استفاده از تجربه خوب نانوائی ها

متأسفانه هر قدر مردم و مصرف کنندگان رعایت کنند، باز سمت دیگر ماجرا یعنی تولید کنندگان و فروشندگان هستند که در بسته بندی هایشان بی حساب از پلاستیک استفاده می کنند، طوری که انگار مفت است! مثلاً وقتی همه میوه ها را در یک پلاستیک می ریزیم، تا سبزی می گردانیم می بینیم فروشنده هر کدام را در یک کیسه جدار یخته و باز همه را در یک کیسه بزرگتر

روزانه ۸ میلیارد نفر در جهان و ۸۰ میلیون نفر در ایران این حرف را بزنند، چه خواهد شد؟ چون زباله ها دور از چشم مردم است، کسی نمی بیند که چه اتفاقی می افتد. همه می گویند حالا یک بطری آب معدنی چیزی نیست. شاید در دنیا در هر دقیقه میلیون ها بطری پلاستیکی به زباله تبدیل شود. «وی مشکلات باز یافت کیسه پلاستیکی را چنین توضیح می دهد: «این پلاستیک ها آن قدر سبک است که ارزش صرفه بازی یافت ندارد. درست است که از نظر علمی قابل بازیافت است ولی به خاطر وزن کم و پراکندگی و سختی جمع آوری، صرفه اقتصادی را برای بازیافت کننده ندارد. کما این که اگر بازیافت شوند هم به یک کالای سطح پایین تبدیل می شوند که باز هم قابل بازیافت نخواهد بود پس توجیه ندارد. متأسفانه این فرهنگ جا افتاده که تا بحث محیط زیست می شود همه به سراغ کلمه بازیافت می روند. در حالی که در هر مدیریت پسماند، قدم اول کاهش تولید و کاهش مصرف است. باید بیشتر در این مسیر گام برداریم که چرا اصلاً اول تولید شود؟»

داخل ظرف بگذارد. بعد به خانه می آوریم و می شویم و باز با ظرف داخل فریزر می گذاریم. این طوری هر چیزی بخواهیم بخریم، قبلاًش به آن فکر می کنیم که در چه ظرفی بگذاریم که پلاستیک لازم نداشته باشیم. به مرور راهکارهای خلاقانه دیگری هم پیدا می کنیم و می توانیم چیزهای بهتری را جایگزین پلاستیک کنیم.»

می گذارد! لطفی در این باره می گوید: «اگر کار فرهنگی انجام دهیم ولی زیرساخت و شرایط فراهم نباشد، کار زمین می خورد. اگر شرایط مهیا باشد ولی فرهنگ سازی نشده باشد هم باز کار به نتیجه نمی رسد. در عین حال که آموزش می دهیم باید پلاستیک را کم مصرف کنیم، نهادها و سازمان ها هم باید پروتکل هایی تنظیم کنند برای این موضوع. مانند مصوبه ای که قرار بود از اردیبهشت امسال در فروشگاه های زنجیره ای پلاستیک را غیر رایگان به مشتری بدهند. البته پلاستیک رایگان نیست و فروشنده پولش را از ما می گیرد. مثلاً من سال گذشته از یک سبزی فروشی محلی در یک کوچه در شهرستانی سوال کردم که ماهی چقدر پول پلاستیک می دهی؟ گفت تقریباً ۳/۵ تا ۴ میلیون تومان! حالا شما حساب کنید فروشگاه های بزرگ با پلاستیک های مرغوب تر، آرم دار و... چقدر برای پلاستیک هزینه می کنند. امکان ندارد آن ها بی خیال این هزینه شوند و در قیمت گذاری لحاظ می کنند. اگر این هزینه را از حالت پنهان در بیاریم که مصرف کننده بفهمد برای این کیسه پلاستیکی هزینه و انرژی مصرف شده، خودش رعایت می کند. مثلاً در نانوائی ها این اتفاق افتاده است و خیلی نتیجه خوبی داشته است. همه عادت کرده ایم که در نانوائی یا پول پلاستیک را بدهیم یا با خودمان کیسه نان و پارچه و پلاستیک چندبار مصرف ببریم ولی متأسفانه در فروشگاه های دیگر این اتفاق نیفتاد.»

ZENDEGI - SALAM

ضمیمه روزنامه خراسان رضوی

چهارشنبه ۱۳ تیر ۱۴۰۳
۲۶ ذی الحجه ۱۴۴۵ • ۳ جولای ۲۰۲۴
شماره ۳۱۵۳۸

۲۷۴۷

در زندگی سلام امروز بخوانیم:

فشار مغز را بشناس!

فوبیای ترس از خندیدن!

آشنایی با اختلال کمتر شناخته شده ای که ریشه های آن پیچیده و متنوع هستند و نه تنها مانع از لذت بردن از لحظات شاد می شود بلکه منجر به اضطراب، افسردگی و انزوای اجتماعی خواهد شد

یک پنجم نوجوانان جهان فاقد مهارت مدیریت مالی

سبز شویی، راهی برای فروش بیشتر

این مهندس محیط زیست درباره پلاستیک هایی که به تجزیه پذیر معروف شده اند، می گوید: «ما ظروف یک بار مصرف تجزیه پذیر و گیاهی داریم ولی خیلی گران است. چون ماهیتش ذرت یا سبوس برنج است که متأسفانه اکنون در کشورمان در حوزه کشاورزی مشکل داریم. با این کمبود آب توجیه ندارد پلیمر گیاهی تولید کنیم که خوشحال باشیم آن کیسه جذب می شود. اصلاً چرا از اول آن پلاستیک را بگیریم؟ اتفاق دیگری که چند سالی است رخ داده این که پلاستیک هایی تولید می شود به نام پلاستیک های تجزیه پذیر که مثلاً رویش نوشته شده به جای ۳ سال، در عرض ۲ ماه تخریب می شود. بعضی شرکت ها با دستکاری زنجیره های پلیمری کاری کرده اند که پیوند ها تخریب شده و زودتر از هم بپاشد. این پلاستیک اگر در معرض نور آفتاب باشد، تخریب و پودر می شود. سپس به ذرات نانویی و میکرو تبدیل می شود و دوباره به محیط زیست برمی گردد. تجزیه یعنی تبدیل به مواد معدنی و آلی و خاک شود که این پلاستیک ها این طور نیستند. همان پودر هم پلاستیک است و مضر. ما به این بازار آریایی ها می گوئیم «سبز شویی» یعنی کالایی را جوری معرفی کنیم که مثلاً دوستدار محیط زیست است ولی نیست تا از آن راه مشتری بیشتری جذب کنیم.» او ادامه می دهد: «برای تولید کننده هزینه بر است که کالای محیط زیستی تولید کند. ولی اگر روی آن قیمت گذاشته شود، خود به خود باعث مصرف کمتر می شود. حتماً که نباید ارزان باشد. چرا پلاستیک را گران نکنیم؟ حتماً که نباید بهای بی کیفیت بودن را از مردم بگیریم که بگوئیم چون سبک است، ارزان باشد. در حالی که ضرر های بیشتری به ما می زند. این هزینه ضرر را باید از کجا برگردانیم؟ سخت و زمان بر ولی امکان پذیر است.»

همه باید وسط گود بیاییم

لطفی با این بیان از همه می خواهد که در حفظ محیط زیست کوشا باشند: «محیط زیست در کشور ما اصل نیست، در حاشیه است. در حالی که هم مهندسان و هنرمندان توانمند و خلاق داریم و هم مردم دلسوز که اگر وسط گود بیایند، اتفاقات خوبی می افتد. متأسفانه محیط زیست را به عده ای دوستدار محیط زیست محدود کرده ایم. می گوئیم ما مصرف کنیم و بریزیم و بپاشیم، یک عده ای هستند که آگاه سازی و فعالیت می کنند و این ها را جمع می کنند. مثلاً به یک جلسه اداری دعوت می شویم ولی همان الفبای اولیه محیط زیست یعنی استفاده نکردن از ظروف یک بار مصرف هم رعایت نشده است. حجم زباله روز به روز بالا می رود. روزی ده ها تن زباله تولید می شود که حدود ۱۰ درصدش کیسه های پلاستیکی هستند. مگر این کیسه چقدر وزن دارد؟ حالا حساب کنید با این وزن کم چه حجم زیادی را می گیرد. شما به جاده ها نگاه کنید. مخصوصاً کنار پمپ بنزین ها و مجتمع های رفاهی، به همه بوته ها پلاستیک چسبیده. انگار براف آمده، ولی دشت پلاستیک است. چون همه می گویند حالا یک پلاستیک است، دور می اندازند و می شود این بلایی که سرمان آمده است.» او در پایان موضوع تأمل برانگیزی را مطرح می کند: «آقای «استن گوستاو تونل» مهندس سوئدی سال ها پیش کیسه پلاستیکی را تولید کرد تا به محیط زیست کمک کند. او می گفت برای خرید از پاکت کاغذی استفاده می کنیم که درخت و جنگل

از بین می رود. کیسه پلاستیکی را تولید کرد تا چند بار از آن استفاده شود و درخت قطع نشود. ولی ما آن را تبدیل کردیم به پلاستیک های نازک و بی ارزش که به این جارسدیم.»